

Huhtiniemen salaisuus

PERTTI HEMÄNUS

On kirjoja, joiden lukeminen on perin raskasta, ja Teloitetut-opus kuuluu niihin. Sen tekijät ovat kumpikin toimittajia, Antti O. Arponen on nykyinen Karjala-lehden toimituksen ykkösmies ja Martti Meuronen on jo eläkeläinen. Arposta on kielletty kirjoittamasta lehdestään sanaakaan väitetyistä omien sotilaiden teloituksista, mutta muuten hänen työsuhteensa jatkuu normaalisti.

Keitä sitten ajatellaan teloitettuna ja miksi? Kyseessä olivat maamme viimeinen sotakesä ja rintamalinjojen murtuminen. Onneksi Josif Stalinilla oli kiire Berliiniin, joten hän syyskuussa 1944 suostui rauhaan siedettävihin ehdoin.

Mutta mitä sitä ennen tapahtui? Varmaa on ainakin, että rintamakarkureita esiintyi. Kun käytän tätä sanaa, tiedän ja ymmärrän, että kaikkien hermot eivät kestäneet. Oli niitäkin, jotka säästyivät hengissä, mutta mielenterveys järkkäsi tai oli mennyt. Sellainen on sota, ihmiskunnan suurin vitsaus.

Sotasensuuri toimi eivätkä lehdet kirjoittaneet sanaakaan teloitetuista. Jälkikäteen on löytynyt syväkurkku, joka kymmenen vuotta sitten 85-vuotispäivänään totesi julkisesti muun muassa näin:

”Pöytäkirjaan oli merkitty syytteen lisäksi vain lyhyt selitys, pari kolme riviä. Mitään puolustuspuheenvuoroja tai muita merkintöjä ei ollut. Kaikki tuomiot eivät olleet kuolemantuomioita.”

Kenttäoikeuden pöytäkirjoja oli kesällä 1944 niin paljon, et-

tä niitä oli kertynyt kolme isoa juuttisäkkillistä. Syväkurkku kertoi Meuroselle, että ”papereita selaillessaan ja pöytäkirjoja tarkastellessaan tuomari Tapanainen itkeskeli ja murehti sitä, että hän oli joutunut tällaiseen tehtävään. Hän sanoi, että näitä ei saisi olla olemassa”.

Hiukan ohi arvioitavan kirjan uskon, että omien teloituksia on jouduttu pohtimaan tarkasti. Vain syvästi häiriintynyt, mieleltään vakavasti sairas ihminen voi olla valmis teloittamaan omiaan noin vain. Toisaalta näin tehtiin. Moniko mies menetti henkensä? Lappeenrannan Huhtiniemeä on vuosikymmenet epäilty paikaksi, jonne omia on haudattu, ehkä ilman minkäänlaisia hautausmenoja. Tähän viittaavat ne luulöydöt, joita on tehty. Lappeenrannan kaupunki on kuitenkin päättänyt lopettaa niiden etsimisen. Miksi?

Asiaan perehtyminen ja sen pohtiminen on ollut niin raskasta ja ehkä tavallaan kiellettyä, että Arponen on joutunut aluksi kirjoittamaan siitä nimimerkillä. Papereita oli, mutta niihin ei päässyt käsiksi. Hieman yllättää Arposen seuraava kappale:

”Käpykaartilaisista ei ole syytä tehdä sankareita, eikä heidän teloittajistaan konnia. Kenttäoikeus toimi sodan lakien mukaan ja ylempien käskystä. Ei heillä ole mitään hävettävää.”

Olenko eri mieltä? No jaa, ehkä, no enpähän kai ... Sotatuomari Tapanaisen reaktio kertoo paljon. Sodan ”lait” ovat epäinhimillisiä. Omalla tavallaan tätä vahvistaa esimerkiksi

Antti O. Arponen & Martti Meuronen
Teloitetut
Jyväskylä: Revontuli, 2006
160 s.

kirjassa oleva varmasti autenttinen valokuva kahden suomalaisen miehen teloituksesta: toinen alistuu, toinen pullikoi.

Kirjan perusteella siis oletan, että olen Arposen ja Meurosen kanssa pohjimmiltaan samaa mieltä. En sentään usko sanontaan, jonka mukaan totuus olisi tekevä meidät vapaiksi. Totuuden selville saaminen kuitenkin helpottaa. Sitä paitsi ajallinen ero nykypäivään on jo niin pitkä, että se toimii sovittelevasti.

Mutta miksi rintamakarkureiden ampuminen salattiin? Eikö sen tarkoitus ollut kertoa joka sotilaille, miten hänen saattaa käydä, elleivät hänen hermonsa kestä? Kenties uskottiin, että ampuminen tuli muutenkin rintamamiesten tietoon? Ehkä arveltiin, että asian julkinen kertominen pilaisi Suomen mainetta? Eipä taida enää olla henkilöitä, jotka voisivat edes kuulopuheiden perusteella vahvistaa tai kiistää nuo pohdiskelut.

Teloitetut-kirja on kiireessä tehty ja sen voi päätellä joistakin teoksen piirteistä, mutta tämä on täysin toisarvoinen asia. Lopuksi kerron iloisen uutisen niillekin, jotka eivät ehkä sitä vielä tunne: Suomen Kulttuurirahasto on antanut 40 000 euron apurahan Huhtiniemen salaisuuden tutkimiseen. Voimme vain toivoa, että se riittää.